

VÄLREPRESENTERADE, VÄLKOMNA OCH UPPDRAGSVILLIGA? UPPFATTNINGAR OM GRUPPERS POLITISKA REPRESENTATION 2021

NAZITA LAJEVARDI, MOA MÅRTENSSON
OCH KÅRE VERNBY

Sammanfattning

I de flesta europeiska länder är såväl kvinnor som individer med utländsk bakgrund underrepresenterade i politiken, dvs. andelen kvinnor och individer med utländsk bakgrund är lägre bland de folkvalda än vad den är i befolkningen som helhet. Forskningen har föreslagit en rad olika förklaringar till dessa så kallade representationsgap. En förklaring som förts fram är att det saknas en medvetenhet om att gapen förekommer, och att de därför inte åtgärdas. En annan möjlig förklaring är att exkluderande normer påverkar partiernas arbete med att rekrytera kandidater till politiska uppdrag. En tredje förklaring i litteraturen är att vissa grupper av olika skäl är mindre intresserade av att bli politiker. I det här kapitlet belyser vi frågan om grupprepresentation genom att analysera tre frågor i 2021 års nationella SOM-undersökning. Vilka grupper tror medborgarna är under- respektive överrepresenterade i politiken? Finns det enligt medborgarna sociala normer som innebär att vissa grupper är mindre välkomna i politiken än andra? Till sist, hänger individers intresse för att ta politiska uppdrag samman med deras grupptillhörighet?

Den internationella forskningen visar återkommande på tydliga mönster vad gäller olika gruppers politiska representation. I de flesta västliga demokratier är såväl kvinnor som individer med utländsk bakgrund underrepresenterade i politiken (Bloemraad, 2013; Ruedin, 2013). Detta gäller även i Sverige (Wide, 2015; Folke & Rickne, 2016; Dancygier m.fl., 2015; 2021). Forskningen om representationen av religiösa och sexuella minoriteter är mindre omfattande, men även här återfinns stöd för att dessa grupper är underrepresenterade i många länder (se t.ex. Sinno, 2009; Hughes, 2016; Reynolds, 2013). Några systematiska studier av religiösa och sexuella minoriteteters representation i den svenska kontexten existerar så vitt vi vet inte (jfr. Soinin & Etzler, 2006), men det går självklart inte att utesluta att liknande mönster återfinns här.

När vi i detta kapitel talar om representation kommer vi att åsyfta deskriptiv representation, dvs. hur andelen politiker som tillhör en viss grupp förhåller sig till andelen medborgare som tillhör samma grupp. Se exempelvis Phillips (1995)

för en diskussion om detta perspektiv och hur politiska representanters grupp-tillhörighet påverkar deras agerande i politiken. I litteraturen förekommer en rad olika förklaringar till att vissa grupper är välrepresenterade, medan andra är underrepresenterade.¹ I det här kapitlet tar vi upp tre typer av förklaringar till att vissa grupper är underrepresenterade. En första typ av förklaringar går ut på att det saknas en medvetenhet om faktiska (miss)förhållanden vad gäller vissa gruppers representation, och att de därför inte åtgärdas (jfr. Soininen & Etzler, 2006). En annan förklaringsmodell framhåller betydelsen av exkluderande normer som leder till skevheter i partiernas arbete med att rekrytera kandidater. Medvetet eller omedvetet kan de som redan är aktiva i partierna söka efter kandidater som är lika dem själva, och då förblir exempelvis kvinnor och utlandsfödda underrepresenterade (jfr. Danzygier m.fl., 2015). Här betonas det som inom sociologin kallas homofili, det vill säga att människor kan föredra att interagera med personer från sin egen grupp (Currarini, Jackson & Pin, 2009). En tredje förklaring som förekommer i forskningslitteraturen är att vissa grupper av olika skäl är mindre intresserade av att åta sig politiska uppdrag, och att detta kan förklara underrepresentationen. Exempelvis föreslås att bristande jämställdhet i den privata sfären leder till att kvinnor är mer arbetstygda och därför mindre benägna att engagera sig i politiken än män (jfr. Iversen & Rosenbluth, 2008). Här kommer vi inte i någon egentlig mening att testa dessa förklaringsmodeller, därtill är vårt datamaterial alltför begränsat. Vi inriktar oss istället på att analysera ett antal frågor från den nationella SOM-undersökningen 2021, som har bäring på de tre modellerna. Därefter diskuterar vi vad våra resultat säger om respektive teoris bärkraft.

Vilka grupper anser medborgarna är under- respektive överrepresenterade?

Som vi nämnde inledningsvis visar alltså både svensk och internationell forskning på tydliga mönster vad gäller olika grupper representation. I Sverige är andelen kvinnor bland de förtroendevalda i kommunerna 43 procent och i riksdagen 46 procent, trots att kvinnorna utgör 50 procent av befolkningen (SCB, 2019b). Andelen förtroendevalda i kommunerna som är utrikes födda är 10 procent och i riksdagen har bara 11,5 procent utländsk bakgrund, trots att 21 procent av befolkningen över 18 år utgörs av utrikes födda (SCB, 2019a; Sveriges Radio, 2018).²

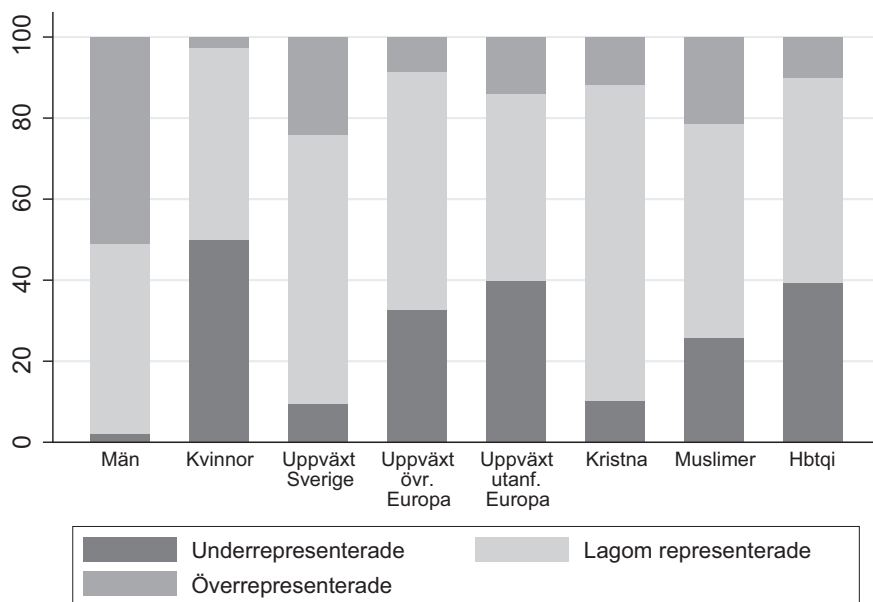
Mot bakgrund av detta är vi intresserade av medborgarnas verklighetsuppfattningar. Känner de till att vissa grupper är underrepresenterade? Detta är intressant att undersöka av flera skäl, inte minst då medvetenhet om de representationsgap som existerar är en förutsättning för att medborgarna ska kunna bidra till att göra något åt dem.

För att undersöka vilka grupper medborgarna ansåg vara underrepresenterade, ställde vi följande fråga i den nationella SOM-undersökningen 2021: "Tänk på följande gruppers storlek i den svenska befolkningen. Hur väl representerade anser du att personer ur dessa grupper är bland svenska politiker idag?" De grupper

som åsyftades var män, kvinnor, personer som i huvudsak vuxit upp i Sverige, personer som i huvudsak vuxit upp i övriga Europa (utanför Sverige), personer som i huvudsak vuxit upp utanför Europa, muslimer, kristna och hbtqi-personer. Frågan hade tre svarsalternativ för respektive grupp: "Underrepresenterade", "Lagom representerade" och "Överrepresenterade". Alternativet "Lagom representerade" är något tvetydigt. Å ena sidan skulle detta svar kunna väljas för att man uppfattar att gruppen varken är under- eller överrepresenterad. Å andra sidan skulle svaret kunna väljas för att man uppfattar att gruppen är "lagom" under- eller överrepresenterad, med andra ord att man anser att det finns ett representationsgap, men ser detta gap som acceptabelt. Vår analys kommer i det följande att luta sig mot den första tolkningen, att de svarspersoner som uppgett att en grupp är lagom representerad avser att den varken är under- eller överrepresenterad.

I figur 1 redovisar vi svaren på frågan om representation för de olika grupperna. Det generella mönstret är att majoriteten anser att ingen av de olika grupper som ingår i frågan är underrepresenterad bland svenska politiker.³ Om vi granskar siffrorna ytterligare, ser vi att den vanligaste uppfattningen är att de olika grupperna är lagom representerade. Delar av de svarande bedömer dock att olika grupper är underrepresenterade. När det gäller representation av könen anser hälften (50 procent) att kvinnor är underrepresenterade, medan mycket få (2 procent) anser att män är underrepresenterade. Långt fler har alltså den korrekta uppfattningen (att kvinnor är underrepresenterade) än den felaktiga uppfattningen (att män är underrepresenterade). Samtidigt är det bara exakt hälften som korrekt uppfattar att kvinnor är underrepresenterade. När det gäller uppväxtland så menar nästan 10 procent av de svarande att personer som huvudsakligen vuxit upp i Sverige är underrepresenterade, medan motsvarande siffror för de som vuxit upp i och utanför Europa är 33 procent respektive 40 procent. Även här har fler angivit korrekta svar (att de som vuxit upp utanför Sverige är underrepresenterade), men de utgör samtidigt en minoritet av de svarande. Vad gäller religiösa och sexuella minoriteter känner vi, som vi redan nämnt, inte till det korrekta svaret, men det är fler (26 procent) som anser att muslimer är underrepresenterade än som anser att kristna är det (10 procent), samtidigt som 39 procent anser att personer som är hbtqi är underrepresenterade.

Figur 1 Andel av alla svarande som anser att individer ur gruppen är underrepresenterade, lagom representerade respektive överrepresenterade, 2021 (procent)

Kommentar: Frågan löd 'Tänk på följande gruppers storlek i den svenska befolkningen. Hur väl representerade anser du att personer ur dessa grupper är bland svenska politiker idag?'. Åtta grupper listades: Män; Kvinnor; Personer som huvudsakligen har vuxit upp i Sverige; Personer som huvudsakligen har vuxit upp i ett annat land i Europa; Personer som huvudsakligen har vuxit upp i ett land utanför Europa; Personer som är kristna; Personer som är muslimer; Personer som är hbtqi. Frågan hade tre svarsalternativ för respektive grupp, vilka löd 'Underrepresenterade', 'Lagom representerade' och 'Överrepresenterade'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021.

Men hur ser det ut i olika samhällsgrupper, skiljer sig svaren mellan exempelvis kvinnor och män? Svaret är, ja. När vi analyserar resultaten närmare i tabell 1 ser vi att den svarandes eget kön tycks hänga ihop med bedömningen av mäns och kvinnors representation i stort. Medan ungefär 3 procent av de manliga svarande anser att män är underrepresenterade bland politiker, är motsvarande siffra för de kvinnliga svarande 1 procent. Skillnaden är liten men statistiskt säkerställd.⁴ När det gäller kvinnors underrepresentation är förhållandena de omvända. Ungefär 60 procent av de kvinnliga svarande anser att kvinnor är underrepresenterade, medan motsvarande andel bland manliga svarande är 38 procent. Föga förvånande är denna stora skillnad statistiskt säkerställd. En större andel kvinnor än män tror också att hbtqi-personer är underrepresenterade (49 mot 28 procent) och även denna skillnad är statistiskt signifikant.

Tabell 1 Andel som anser att olika grupper är underrepresenterade i svensk politik, 2021 (procent)

	Män	Kvinnor	Uppväxt: Sverige	Uppväxt: övr. Europa	Uppväxt: utanf. Europa	Kristen	Muslim	Hbtqi	Minsta antal svar
SVARANDES KÖN									
Man	3	38	10	25	32	10	19	28	676
Kvinna	1	60	9	39	47	10	32	49	765
SVARANDES UPPVÄXTLAND									
Sverige	2	52	9	32	39	10	25	40	1 271
Övriga Europa	3	46	18	43	46	11	34	31	54
Utanför Europa	7	28	18	34	55	9	35	33	40

Kommentar: Frågan löd 'Tänk på följande gruppers storlek i den svenska befolkningen. Hur väl representerade anser du att personer ur dessa grupper är bland svenska politiker idag?'. Åtta grupper listades: Män; Kvinnor; Personer som huvudsakligen har vuxit upp i Sverige; Personer som huvudsakligen har vuxit upp i ett annat land i Europa; Personer som huvudsakligen har vuxit upp i ett land utanför Europa; Personer som är kristna; Personer som är muslimer; Personer som är hbtqi. Frågan hade tre svarsalternativ för respektive grupp, vilka löd 'Underrepresenterade', 'Lagom representerade' och 'Överrepresenterade'. Tabellen redogör för andelen som har svarat 'Underrepresenterade' uppdelat på de svarandes kön och uppväxtland.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021.

När det gäller de svarandes uppväxtland måste vi vara försiktiga med att uttala oss om gruppskillnader, eftersom vi har under 100 svarande både i kategorin uppväxta i övriga Europa och i kategorin uppväxta utanför Europa. Om vi ändå vågar oss på en sådan analys visar tabell 1 att 39 procent av de som huvudsakligen vuxit upp i Sverige anser att individer som vuxit upp i ett land utanför Europa är underrepresenterade i svensk politik. Motsvarande andel bland svarspersoner som själva vuxit upp utanför Europa är jämförelsevis hög och ligger på 55 procent. Denna skillnad är statistiskt säkerställd. Däremot förekommer inga signifikanta skillnader mellan svarande med olika uppväxtland i bedömningen av huruvida individer som vuxit upp i övriga Europa (utanför Sverige) är underrepresenterade i politiken.⁵

Sammanfattningsvis finner vi alltså att minst hälften av de svarande anser att ingen av de olika grupper som ingår i frågan är underrepresenterade bland politiker i Sverige. Den vanligaste uppfattningen är att de olika grupperna är lagom representerade. Detta trots att vi vet att åtminstone några av grupperna (kvinnor och de som vuxit upp utanför Sverige) faktiskt är underrepresenterade. Kvinnor är dock mer medvetna än män om det representationsgap som finns mellan könen. På motsvarande sätt är personer som vuxit upp utanför Europa mer medvetna om det representationsgap som finns mellan personer som vuxit upp i och utanför

Sverige. Slutsatsen vi drar av detta är att det tycks finnas brister i medvetenheten kring några av de representationsgap som ofta diskuteras av forskare och i media. Det gäller inte minst bland de grupper som är bäst representerade i svensk politik, män och de som huvudsakligen vuxit upp i Sverige.

Uppfattar medborgarna att det finns sociala normer som motverkar jämlik representation?

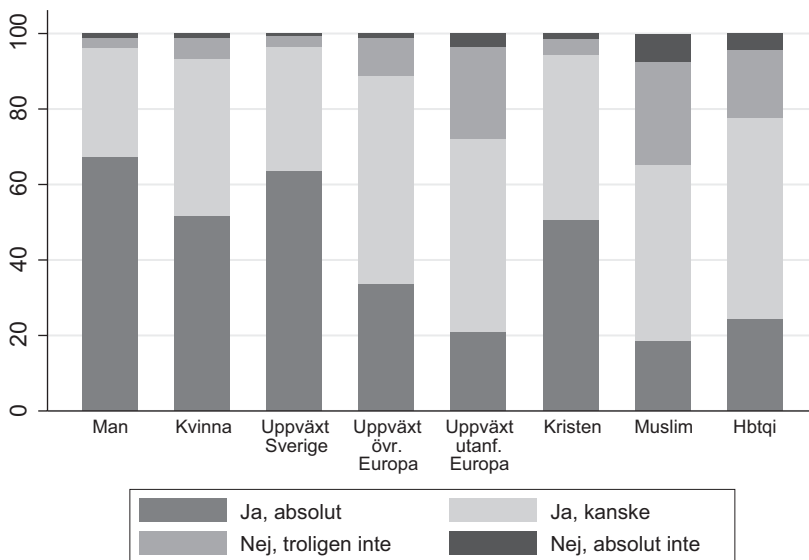
För att förstå varför vissa grupper är underrepresenterade i politiken har forskningen diskuterat betydelsen av exkluderande normer som kan påverka partiernas arbete med att rekrytera kandidater. Till exempel har tidigare internationell forskning funnit stöd för att partiliter diskriminerar kandidater med invandrarbakgrund (se t.ex. Brouard & Tiberj, 2015; Tolley, 2019). Även forskning om svenska partier har funnit stöd för detta (Blomqvist, 2015; Soininen & Etzler, 2006; Eriksson & Vernby, 2021). När det gäller kvinnors representation har forskningen också visat på betydelsen av exkluderande nätverk (Bjarnegård, 2013). Sådana normer kan också ha en mer indirekt effekt på vissa gruppers representation. När underrepresenterade minoriteter förväntar sig diskriminering från politiker kan de bli mer tveksamma till att delta i offentligheten och att engagera sig politiskt (Shah, 2014; Oskoi, 2018; Hobbs & Lajevardi, 2019).

Hur mäter man då på bästa sätt medborgares uppfattningar om exkluderande normer? Frågan har inget självklart svar. I vår studie har vi valt att utgå ifrån det sociologiska begreppet homofili, viket avser en generell preferens för att interagera med personer från sin egen grupp (Currarini, Jackson & Pin, 2009). Vi ställde frågan: "Om du tänker på den kommun där du själv bor, tror du att en nyvald politiker skulle känna sig välkommen på möten med andra politiker om den nyvalda politikern är...", följt av samma alternativa gruppstillhörigheter som ingick i föregående fråga; man, kvinna, uppvuxen i Sverige, uppvuxen i övriga Europa, uppvuxen utanför Europa, kristen, muslim, hbtqi-person. Frågan hade fyra svarsalternativ för respektive grupp, vilka löd "Ja, absolut", "Ja, kanske", "Nej, troligen inte" och "Nej, absolut inte".

I figur 2 redovisar vi hur de svarande har besvarat frågan om hur välkomna de tror att individer ur olika grupper skulle känna sig om de var nyvalda politiker i den egna kommunen. När det gäller individer från fyra av grupperna är en majoritet av våra svarande säkra på att de skulle känna sig välkomna. Det gäller män, kvinnor, personer som har vuxit upp i Sverige och kristna. Hela 67 procent av de svarande anger "Ja, absolut" när frågan gäller om män skulle känna sig välkomna i den kommunala politiken, medan motsvarande siffror för kvinnor är 52 procent, för de som vuxit upp i Sverige 64 procent och för de som är kristna 51 procent. De svarande är däremot mindre säkra på att muslimer och individer som är uppväxta utanför Europa skulle känna sig välkomna som nyvalda politiker i kommunen. Här är det runt 20 procent som svarar "Ja, absolut". En marginellt högre andel, 25 procent, är helt säkra på någon som är hbtqi-person skulle känna sig välkommen. Det bör

emellertid också påpekas att om vi summerar svarsalternativen ”Ja, absolut” och ”Ja, kanske” så blir summan över 50 procent för alla grupper vi frågar om. Så om vi tillåter en större grad av osäkerhet från de svarandes sida framträder en något mer positiv bild av vem som uppfattas vara välkommen i politiken.

Figur 2 Andel av alla svarande som tror att nyvalda förtroendevalda ur olika grupper skulle känna sig välkomna, 2021 (procent)

Kommentar: Frågan löd 'Om du tänker på den kommun där du själv bor, tror du att en nyvald politiker skulle känna sig välkommen på möten med andra politiker om den nyvalda politikern är...', följt av alternativa gruppstillhörigheter: Man; Kvinna; Huvudsakligen uppvuxen i Sverige; Huvudsakligen uppvuxen i ett annat land i Europa; Huvudsakligen uppvuxen i ett land utanför Europa; Kristen; Muslim; Hbtqi-person. Frågan hade fyra svarsalternativ 'Ja, absolut', 'Ja, kanske', 'Nej, troligen inte' och 'Nej, absolut inte'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021.

Även när det gäller den här frågan är det intressant att se om svaren skiljer sig åt mellan olika samhällsgrupper. Går vi vidare till de mer detaljerade siffrorna i tabell 2 visar de att fler kvinnor än män tror att en man skulle känna sig välkommen bland andra politiker (73 jämfört med 61 procent). Å andra sidan tror fler män än kvinnor att en kvinna skulle känna sig välkommen bland andra politiker (55 jämfört med 49 procent). Båda dessa skillnader är statistiskt säkerställda. När det kommer till hur välkomna individer som vuxit upp i Sverige, i övriga Europa och utanför Europa skulle känna sig, tycks svaren vara relativt likartade, oavsett vad de svarandes eget uppväxtland är. Åtminstone finns här inga statistiskt säkerställda

skillnader. Inte heller när vi tittar på hur välkomna individer som är muslimer eller kristna förväntas vara framkommer några statistiskt säkerställda skillnader som kan hänföras till de svarandes uppväxtland.

Tabell 2 Andel som anser att nyvalda förtroendevalda ur olika grupper skulle känna sig välkomna, 2021 (procent)

	Män	Kvinnor	Uppväxt: Sverige	Uppväxt: övr. Europa	Uppväxt: utanf. Europa	Kristen	Muslim	Hbtqi	Minsta antal svar
SVARANDES KÖN									
Man	61	55	50	34	23	49	21	25	676
Kvinna	73	49	67	35	19	52	16	24	776
SVARANDES UPPVÄXTLAND									
Sverige	70	53	66	35	21	52	19	25	1 279
Övriga Europa	54	48	58	27	16	45	13	19	58
Utanför Europa	47	40	52	27	27	52	27	25	40

Kommentar: Frågan löd 'Om du tänker på den kommun där du själv bor, tror du att en nyvald politiker skulle känna sig välkommen på möten med andra politiker om den nyvalda politikern är...', följt av alternativa grupptillhörigheter: Man; Kvinna; Huvudsakligen uppvuxen i Sverige; Huvudsakligen uppvuxen i ett annat land i Europa; Huvudsakligen uppvuxen i ett land utanför Europa; Kristen; Muslim; Hbtqi-person. Frågan hade fyra svarsalternativ för respektive grupp 'Ja, absolut', 'Ja, kanske', 'Nej, troligen inte' och 'Nej, absolut inte'. Tabellen redogör för andelen som har svarat 'Ja, absolut' uppdelat på svarandes kön och uppväxtland.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021.

Den sammanlagda bilden ger visst stöd för att individer ur vissa grupper tros vara mindre välkomna bland andra politiker. Detta kan tolkas som indirekt stöd för att det sociologiska begreppet homofili är relevant när vi försöker förklara varför vissa grupper är underrepresenterade i politiken. Om män och de som huvudsakligen vuxit upp i Sverige är överrepresenterade i politiken, och om människan har en generell preferens för att interagera med personer från sin egen grupp, är det rimligt att, som våra svarande gör, förvänta sig att kvinnor och personer som vuxit upp i något annat land än Sverige kommer att känna sig mindre välkomna bland andra politiker.

Är vissa grupper mer villiga att ta politiska uppdrag?

En annan potentiell förklaring till de representationsgap som existerar är att vissa grupper är mindre intresserade av att bli politiker, och därför underrepresenterade. Amerikansk forskning visar till exempel att kvinnor och svarta i USA i genomsnitt

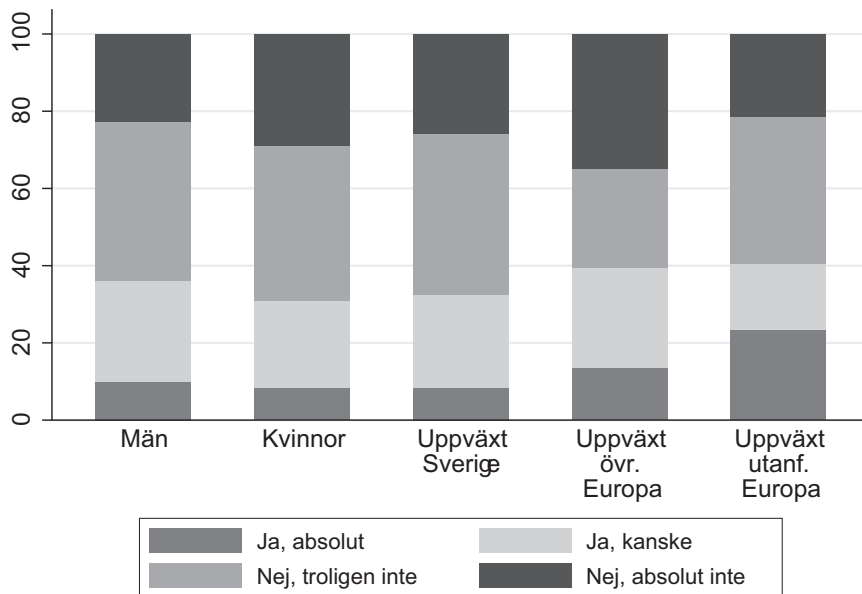
är mindre intresserade av att ta politiska uppdrag än män och vita (Lawless & Fox, 2005, 2010). Forskning om Sverige visar dock att utrikes födda här är lika intresserade av att bli politiker som inrikes födda, vilket tyder på att det bland de utrikes födda finns gott om individer som potentiellt skulle kunna rekryteras in i politiken (Dancygier m.fl., 2021).

För att fånga hur villiga individer ur olika grupper är att sig an ett politiskt uppdrag ställde vi följande fråga i den nationella SOM-undersökningen 2021: ”Om du fick möjligheten, skulle du då själv kunna tänka dig att ta ett politiskt uppdrag för att främja de frågor du bryr dig mest om?” Till denna fråga fanns fyra svarsalternativ: ”Ja, absolut”, ”Ja, kanske”, ”Nej, troligen inte” och ”Nej, absolut inte”. För att kunna använda denna fråga för att ge en bild av uppdragsvilligheten inom en viss befolkningsgrupp krävs det att datamaterialet innehåller ett tillräckligt stort antal svarande ur gruppen i fråga. Vi kommer därför endast att närmare granska betydelsen av kön och uppväxtland för uppdragsvilligheten.

I figur 3 redovisar vi hur de svarande besvarat frågan om viljan att ta politiska uppdrag, uppdelat efter kön och huvudsakligt uppväxtland. Om vi börjar med kön kan vi se att det är något färre kvinnor än män som kan tänka sig att ta ett politiskt uppdrag. När det gäller svarskategorierna ”Ja, absolut” är skillnaden närmare två procentenheter till männens fördel, medan motsvarande siffra för kategorin ”Ja, kanske” är fyra procentenheter till männens fördel. Om båda svarskategorierna slås samman blir skillnaden omkring sex procentenheter; en skillnad som är statistiskt säkerställd. Vad gäller uppväxtland finns det inget som tyder på att de som huvudsakligen vuxit upp i ett annat land än Sverige är mindre uppdragsvilliga, snarare tvärtom. Om man slår samman svarskategorierna ”Ja, absolut” och ”Ja, kanske”, så kan runt 40 procent av de som huvudsakligen vuxit upp utanför Sverige tänka sig att ta ett politiskt förtroendeuppdrag, medan motsvarande siffra för de som huvudsakligen vuxit upp i Sverige är ungefär 35 procent. Skillnaderna mellan de som vuxit upp i Sverige och de två olika grupper som vuxit upp utanför Sverige, är dock inte statistiskt säkerställda.

Sammantaget ligger våra resultat i linje med tidigare forskning, både i Sverige och internationellt. De resultat över uppdragsvillighet i Sverige som vi presenterar i det här kapitlet är högre än de som uppmätts i vissa äldre studier (Erlingsson m.fl., 2012) men i linje med senare studier (Dancygier m.fl., 2021). Män är något mer intresserade av att ta sig an politiska uppdrag än kvinnor, medan de som huvudsakligen vuxit upp i något annat land än Sverige är minst lika intresserade som de som vuxit upp i Sverige. På basis av våra resultat det går det alltså inte att utesluta att bristande uppdragsvillighet kan vara en förklaring till varför kvinnor är underrepresenterade i svensk politik.⁶ Däremot finner vi föga stöd för tanken att det är bristande uppdragsvillighet bland de som vuxit upp utomlands som förklarar samma grupps underrepresentation i politiken. Detta resultat liknar slutsatsen i en stor enkätstudie som genomfördes i Sverige 2017 (Dancygier m.fl., 2021), och som bland annat visade att utrikesfödda är minst lika intresserade av att bli politiker som inrikesfödda.

Figur 3 Andel inom olika grupper som kan tänka sig att ta ett politiskt uppdrag, 2021 (procent)

Kommentar: Frågan löd 'Om du fick möjligheten, skulle du då själv kunna tänka dig att ta ett politiskt uppdrag för att främja de frågor du bryr dig mest om?' Frågan hade fyra svarsalternativ, vilka löd 'Ja, absolut', 'Ja, kanske', 'Nej, troligen inte' och 'Nej, absolut inte'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021.

Välrepresenterade, välkomna och uppdragsvilliga? Några preliminära slutsatser

Vi började med att ställa upp några modeller som syftar till att förklara varför vissa grupper är underrepresenterade. Den första av dessa pekar på betydelsen av bristande kunskap. Det kan t.ex. bli svårt att få bukt med det faktum att kvinnor är underrepresenterade bland politiker, om alltför få vet att problemet existerar. Våra resultat pekar mycket riktigt på att det finns en del brister i medvetenheten om några av de representationsgap som ofta diskuteras av forskare och i media. Denna bristande kunskap återfinns inte minst bland de grupper som är bäst representerade i svensk politik, det vill säga män och de som huvudsakligen vuxit upp i Sverige.

Den andra förklaringsmodell som vi tar upp pekar på betydelsen av exkluderande normer. Vi frågar våra svarande hur välkomna de tror att olika grupper skulle känna sig om de var nyvalda politiker. Om män som huvudsakligen vuxit upp i Sverige är överrepresenterade i politiken, och om människor dessutom har en generell preferens för att interagera med personer från sin egen grupp, är det

rimligt att, som våra svarande gör, förvänta sig att kvinnor och de som vuxit upp någon annanstans ska känna sig något mindre välkomna bland andra politiker.

Den tredje och sista förklaringsmodell som berörs i detta kapitel innebär att tillgången på potentiella kandidater i olika grupper är av avgörande betydelse. Om individer ur vissa grupper av olika skäl är mindre intresserade av att bli politiker skulle detta kunna förklara deras underrepresentation i politiken. Våra resultat visar att kvinnor är något mindre intresserade av att bli politiker än män, något som skulle kunna vara en bidragande orsak till kvinnors underrepresentation. Bristande tillgång på individer som är intresserade av att bli politiker tycks dock inte kunna förklara underrepresentationen av de med utländsk bakgrund. De som vuxit upp utanför Sverige är minst lika intresserade av att bli politiker som de som vuxit upp i Sverige.

Avslutningsvis vill vi understryka att vi i detta kapitel bara har skrapat på ytan. Datamaterialet är alltför begränsat för att dra mer långtgående slutsatser. Det räcker exempelvis inte att, som vi gjort här, visa på en bristande medvetenhet vad gäller vissa grupperns underrepresentation. Man måste också visa om och hur denna bristande medvetenhet påverkar partierna när de sätter ihop sina listor inför val. Det vore också värdefullt att gå vidare med enkätstudier på större urval för att närmare kunna undersöka vilka uppfattningar om representation som finns bland sexuella och religiösa minoriteter i Sverige. Med detta sagt är det vår förhoppning att våra resultat utgör en pusselbit i det viktiga arbetet med att förstå varför vissa grupper är bättre representerade än andra bland politiker i Sverige.

Noter

- ¹ Vårt utrymme här är inte tillräckligt stort för någon genomgång av den omfattande litteratur som kartlägger och försöker förklara olika grupperns representation, men den intresserade kan förhoppningsvis ha nytta av vår referenslista och söka sig vidare därifrån.
- ² Sveriges Radios (2018) undersökning anger andelen ledamöter som själva är födda utanför Sverige, eller vars båda föräldrar är födda utanför Sverige. Andelen riksdagsledamöter som själva är utrikes födda är därmed mindre än 11,5 procent.
- ³ Det enda undantaget är frågan om kvinnors underrepresentation där exakt hälften anser det.
- ⁴ När vi i detta kapitel talar om att en skillnad är statistiskt säkerställd har vi använt oss av en 95-procentig säkerhetsnivå.
- ⁵ Då endast ett litet antal i 2021 års SOM svarat på frågor religiös tillhörighet, och ingen fråga om sexuell läggning ställts, kommer vi inte att kunna belysa hur svaren för individer som ingår i dessa grupper ser ut och om de skiljer sig från de svar som andra grupper ger.

- ⁶ Se t.ex. Iversen och Rosenbluth (2008) för en diskussion om hur bland annat könsroller och ojämnt fördelat ansvar för barn och hushållsarbete kan påverka kvinnors villighet att ta sig en politiska uppdrag negativt.

Referenser

- Bjarnegård, Elin (2013). *Gender, informal institutions and political recruitment: Explaining male dominance in parliamentary representation*. Basingstoke: Palgrave.
- Bloemraad, Irene (2013). Accessing the Corridors of Power: Puzzles and Pathways to Understanding Minority Representation. *West European Politics*, 36(3): 652–670.
- Blomqvist, Paula (2005). *Närvarons politik och det mångetniska Sverige. Om att ta plats i demokratin*. Doktorsavhandling, Göteborgs universitet.
- Brouard, Sylvan & Vincent Tiberj (2015). Yes They Can: An Experimental Approach to the Eligibility of Ethnic Minority Candidates in France. I Karen Bird, Thomas Saalfeld & Andreas M. Wüst (red) *The Political Representation of Immigrants and Minorities: Voters, Parties and Parliaments in Liberal Democracies*. New York: Routledge.
- Currarini, Sergio, Jackson, Matthew O. & Paolo Pin (2009). An economic model of friendship: Homophily, minorities, and segregation. *Econometrica*, 77(4): 1003–1045.
- Dancygier, Rafaela M. (2014). Electoral rules or electoral leverage? Explaining muslim representation in England. *World Politics*, 66(2): 229–263.
- Dancygier, Rafaela M., Lindgren, Karl-Oskar, Oskarsson, Sven & Kåre Vernby (2015). Why are immigrants underrepresented in politics? Evidence from Sweden. *American Political Science Review*, 109(4): 703–724.
- Dancygier, Rafaela, Lindgren, Karl-Oskar, Nyman, Pär & Kåre Vernby (2021). Candidate supply is not a barrier to immigrant representation: a case-control study. *American Journal of Political Science*, 65(3): 683–698.
- Erlingsson, Gissur Ó, Persson, Mikael & Richard Öhrvall (2012). Den motvilligt engagerade altruisten. Om partimedlemskap och partiaktivism. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 114(2): 185–205.
- Eriksson, Lina M. & Kåre Vernby (2021). Welcome to the Party? Ethnicity and the Interaction between Potential Activists and Party Gatekeepers. *The Journal of Politics*, 83(4): 1861–1866.
- Folke, Olle & Johanna Rickne (2016). Electoral competition and gender differences in political careers. *Quarterly Journal of Political Science*, 11(1): 59–102.
- Hobbs, William & Nazita Lajevardi (2019). Effects of Divisive Political Campaigns on the Day-to-Day Segregation of Arab and Muslim Americans. *American Political Science Review* 113(1): 270–276.

- Hughes, Melanie M. (2016). Electoral systems and the legislative representation of Muslim ethnic minority women in the West, 2000–2010. *Parliamentary Affairs*, 69(3): 548–568.
- Iversen, Torben & Frances Rosenbluth (2008). Work and power: The connection between female labor force participation and female political representation. *Annual Review of Political Science*, 11: 479–495.
- Lawless, Jennifer L. & Richard L. Fox (2005). *It takes a candidate: Why women don't run for office*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lawless, Jennifer L. & Richard L. Fox (2010). *It still takes a candidate: Why women don't run for office*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Phillips, Anne (1995). *The Politics of Presence*. Oxford: Oxford University Press.
- Reynolds, Andrew (2013). Representation and rights: The impact of LGBT legislators in comparative perspective. *American Political Science Review*, 107(2): 259–274.
- Ruedin, Didier (2013). *Why Aren't They There? The Political Representation of Women, Ethnic Groups and Issue Positions in Legislatures*. Rowman & Littlefield Publishers/ECPR Press.
- SCB (2019a). *Förtroendevalda i kommuner och regioner 2019*. Demokratistatistisk rapport 26. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- SCB (2019b). *Representation i politiken*. *Statistiksamling*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/temaomraden/jamstallldhet/jamn-fordelning-av-makt-och-inflytande/representation-i-politiken/> (Hämtad 2022-05-26).
- Shah, Paru (2014). It Takes a Black Candidate: A Supply-Side Theory of Minority Representation. *Political Research Quarterly*, 67(2): 266–279.
- Sinno, Abdulkader (2009). Muslim Underrepresentation in Western Politics. I Abdulkader Sinno (red) *Muslims in Western Politics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Soininen, Maritta & Nils Etzler (2006). *Partierna nominerar. Exkluderingens mekanismer: etnicitet och representation*. SOU 2006:53. Stockholm: Fritzes.
- Sveriges Radio (2018). Få riksdagsledamöter med utländsk bakgrund. Publicerad 11 oktober 2018. <https://sverigesradio.se/artikel/7062774> (Hämtad 2022-05-26).
- Tolley, Erin (2019). Who you know: Local party presidents and minority candidate emergence. *Electoral Studies*, 58: 70–79.
- Wide, Jessika (2015). Social representativitet i den lokala demokratin: Partierna som politikens grindvakter? I *Låt fler forma framtiden!*. Forskarantologi: Bilaga till betänkande av 2014 års demokratiutredning – delaktighet och jämlikt inflytande. Stockholm: Wolters Kluwer.

